

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Світлана Дубяга, Володимир Гузь, Ганна Шкільова

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

У статті доведено, що ефективним засобом формування професійно компетентних педагогів є практико-орієнтований підхід до організації освітнього процесу в ЗВО. Підкреслено особливе місце виробничої практики в системі професійної підготовки майбутніх учителів початкової освіти, під час якої відбувається «занурення» в професійне середовище. У сучасних умовах НУШ оптимальною моделлю взаємодії закладу вищої освіти і початкової школи, яка здатна забезпечити якісну професійну підготовку майбутніх учителів початкових класів, є Педагогічна лабораторія початкової школи. Саме вона створює можливості залучення студентів до практичної професійної діяльності через максимальне наближення до реальних умов майбутньої професії.

Аннотация:

Дубяга Светлана, Гузь Владимир, Шкилева Анна. Практико-ориентированный подход к подготовке будущих учителей начальной школы. В статье доказывается, что эффективным средством формирования профессионально компетентных педагогов является практико-ориентированный подход к организации образовательного процесса в ЗВО. Подчеркнуто особое место производственной практики в системе профессиональной подготовки будущих учителей начального образования, благодаря которой происходит «погружение» в профессиональную среду. В современных условиях НУШ оптимальной моделью взаимодействия учреждения высшего образования и начальной школы, которая способна обеспечить качественную профессиональную подготовку будущих учителей начальных классов, является Педагогическая лаборатория начальной школы. Именно она создает возможности привлечения студентов к практической профессиональной деятельности через максимальное приближение к реальным условиям будущей профессии.

Resume:

Dubiaha Svitlana, Huz' Volodymyr, Shkilyova Hanna. A Practice-Oriented Approach to Preparing Future Elementary School Teachers.

The article proves that an effective tool for the formation of professionally competent teachers is a practically oriented approach to the organization of the educational process in Universities. The special place of industrial practice in the system of vocational training of future primary education teachers is emphasized, during which the "immersion" takes place in the professional environment.

In higher education there are several approaches to practice-oriented learning. Some practice-oriented education is associated with the organization of the student's educational, industrial and undergraduate practice in order to immerse him in a professional environment, to relate his idea of the profession to the requirements of the real state of modern education. Others consider the most effective implementation of vocational learning technologies that help students to develop personal qualities that are important for future professional activity, as well as knowledge, skills and competences that ensure the quality of fulfilling the functional responsibilities of their chosen specialty.

In today's context, the New Ukrainian School is the optimal model of interaction between higher education institutions and primary schools, which will provide quality of professional training for future elementary school teachers, it has become the Primary School Pedagogical Laboratory. It creates opportunities for engaging students in practical professional activity through the closest possible approach to the real conditions of the future profession. It is also a new educational space that is comfortable for every student. As a result of the activity, the Teachers Laboratory of Elementary Education demonstrated objective grounds and innovative potential for improving the quality of training of future teachers to work under the conditions of the New Elementary School.

Ключові слова:

практико-орієнтований підхід; компетентнісний підхід; освітнє середовище; професійна підготовка; початкова школа.

Ключевые слова:

практико-ориентированный подход; компетентностный подход; образовательная среда; профессиональная подготовка; начальная школа.

Key words:

practice-oriented approach; competence approach; educational environment; vocational training; elementary school.

Постановка проблеми. В умовах глобального оновлення всіх соціально-економічних сфер, зростання економічної та географічної мобільності фахівця загострюється проблема його відповідності потребам реального життя. Розв'язання цієї проблеми слід шукати в площині професійної підготовки фахівців. Ця проблема насамперед стосується педагогічних і науково-педагогічних кадрів, покликаних формувати суб'єктів будь-яких видів людської діяльності.

Мета сучасної вищої освіти полягає в забезпеченні розвитку у здобувачів вищої освіти здібностей до пізнання, творчого використання здобутих знань у будь-якій навчальній і життєвій ситуації, готовності до

саморозвитку та самоврядування завдяки формуванню ключових професійних компетенцій практичної роботи, на які мають попит сучасні роботодавці, а також розуміння того, де, як і для чого набуті компетенції застосовуються на практиці.

Завданням закладів вищої освіти є насамперед надання допомоги студентам в індивідуальному самовираженні, тому необхідно створити певні умови для розкриття нахилів, здібностей, задоволення інтересів студентів. Необхідна система знань, що буде сприяти розвитку інтересу до пошуку того індивідуального, що згодом сформує висококласного компетентного

фахівця, здатного виконувати будь-які завдання, пов'язані з його професійною діяльністю.

Крім процесу навчання, професійні компетентності педагога формуються шляхом включення у відповідну практичну діяльність, загальною атмосферою освітнього середовища, у якому науково-практична діяльність посідає одне з визначальних місць.

У процесі професійної підготовки відбувається постійне збагачення змісту діяльності на основі моделі діяльності фахівця, що охоплює опис системи його основних функцій, проблем і завдань, предметних компетентностей. Діяльнісна модель підготовки фахівця передбачає постійну трансформацію видів діяльності (А. Вербицький). Під час професійно-орієнтованої діяльності студенти набувають реального досвіду виконання професійних завдань. Трансформація змісту діяльності завершується набуттям досвіду професійної діяльності в процесі виробничої практики і практико-орієнтованого навчання. Для максимальної адаптації фахівців до умов реального виробництва, набуття достатнього досвіду професійної діяльності заклади вищої освіти почали перебудовувати свою роботу за принципом «Уранці – практика, увечері – теорія».

Порівняно новою формою в освітньому процесі є практико-орієнтоване навчання здобувачів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Безумовно, практико-орієнтований підхід спрямований не тільки на здобуття знань, а й на набуття вмінь, навичок і досвіду практичної діяльності. Незважаючи на те, що цей підхід розглядається в наукових працях багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема Н. Басалаєвої, О. Бірченко, А. Вербицького, Н. Житник, О. Котикової, Г. Ковальчук, М. Коллегаєва, С. Коп'євої, Н. Матюшенко, І. Пальчикової, Т. Пушкарьової та інших, він залишається недостатньо дослідженим, оскільки його методологічні, теоретичні й технологічні особливості мало вивчені, недостатньо структуровані та обґрунтовані [3; 4; 5]. Часто практико-орієнтований підхід дослідники розглядають як метод викладання і навчання в поєднанні з практичною діяльністю, орієнтацію навчального процесу на кінцевий продукт навчання – формування і розвиток професійних компетенцій [2].

Водночас науковці по-різному розуміють цілі практико-орієнтованого навчання. Це, зокрема, набуття професійного досвіду студентами в процесі занурення в професійне середовище під час виробничої і переддипломної практик; професійно-орієнтовані технології навчання, спрямовані на формування в майбутніх фахівців значущих для професійної діяльності знань,

умінь, навичок, професійно-важливих якостей; формування професійно і соціально значущих компетенцій у процесі набуття студентами знань, умінь, навичок і досвіду діяльності тощо.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування необхідності практико-орієнтованого підходу до підготовки майбутніх учителів початкової школи. Наголошується на створенні відповідних умов у ЗВО, що максимально наближаються до середовища майбутньої професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення досвіду закладів вищої освіти свідчить про те, що важливим у підготовці фахівця є її практико-орієнтований характер. Це виявляється в низці особливостей, серед яких найбільш важливими є: загальна кількість годин, відведених на практичну освіту (до 30% часу навчання в університеті); використання в навчанні певних (креативних) методів (метод проблемного навчання, метод проєктів та ін.); орієнтація навчання на роботу в групі, команді; інтеграція навчальних предметів як «спосіб наближення» навчальної (аудиторної) ситуації до реальної, фактичної тощо. Керувати практикою повинен досвідчений наставник.

Ми переконані в тому, що для побудови практико-орієнтованої освіти необхідний новий, діяльнісно-компетентнісний підхід. Вектор діялісного підходу спрямований на організацію процесу навчання, технології практико-орієнтованої освіти, де весь процес навчання набуває діялісного характеру. А компетентнісний підхід орієнтований насамперед на досягнення певних результатів, набуття значущих компетенцій. Набуття компетенцій неможливе без набуття досвіду діяльності, тобто компетенції і діяльність нерозривно пов'язані між собою. Компетенції формуються в процесі діяльності й заради майбутньої професійної діяльності. У цих умовах процес навчання набуває нового змісту, він перетворюється на процес набуття знань, умінь, навичок і досвіду діяльності з метою формування професійно і соціально значущих компетентностей [6].

Навчання протягом усього життя буде однією з ключових компетенцій: спираючись на чотири базові принципи, покладені в основу освіти, – вчитися жити, вчитися пізнавати, вчитися робити і вчитися співіснувати, – діялісно-компетентнісний підхід може стати ефективною методологією побудови практико-орієнтованої освіти в XXI столітті [3].

Освіта не може бути практико-орієнтованою без набуття досвіду діяльності, рівень якого більш точно визначається методами компетентнісного підходу. Уведення поняття

компетентності як «уміння мобілізувати знання і досвід для розв'язання конкретних проблем», дає змогу розглядати компетентність як багатофункціональний інструмент вимірювання якості професійної освіти. Компетентнісний підхід ближче до цілей і завдань практико-орієнтованої освіти, оскільки визначає повернення до посиленої практичної професійної підготовки студентів, тобто до набуття ними адаптованих навичок, досвіду активної творчої діяльності, формування емоційно-вольових відносин зі світом, з іншими людьми й самим собою, і головне, набуття досвіду практичної діяльності через збільшення виробничої і науково-дослідницької практики студентів. У компетентнісному підході акцентується на діяльнісному змісті освіти. Основним змістом навчання стають дії, операції, що співвідносяться з проблемою, яку потрібно розв'язати. За такого підходу навчальна діяльність набуває дослідного й практико-перетворювального характеру. У навчальних програмах діяльнісний зміст освіти позначається на способах діяльності, уміннях і навичках, які необхідно сформувати; на досвіді діяльності, який повинен бути накопичений і осмислений студентами. Студент повинен, за потреби, уміти швидко й безпомилково скористатися джерелами інформації для розв'язання тих чи тих проблем.

Упровадження практико-орієнтованого підходу в навчальний процес зумовлено необхідністю пошуку адекватних освітніх технологій – сукупності засобів і методів навчання й розвитку студентів, що дають змогу успішно реалізувати ефективний розвиток заявлених в освітній програмі компетенцій.

Активну участь у процесі навчання здобувачів вищої освіти бере викладач. Формування ключових компетенцій можливе за умов систематичного включення їх у різні види навчальної і позанавчальної діяльності. Компетентнісний підхід орієнтований на організацію навчально-пізнавальної діяльності за допомогою моделювання різноманітних ситуацій у різних сферах життєдіяльності особистості. За такого підходу перевага надається творчому заняттю, основне завдання якого, на відміну від традиційного, – організація продуктивної діяльності [7].

Компетентнісну модель випускника часто подають як сукупність очікуваних (бажаних) результатів освіти, досягнення яких зможе продемонструвати студент на тому чи іншому етапі засвоєння основної програми у вигляді пакету (набору) компетенцій, яких зобов'язаний набути кожен випускник цієї програми.

У результаті формування ключових компетенцій студентів, ми маємо самостійну,

ініціативну особистість, що володіє професійним знанням зі свого предмета, особистість, здатну застосовувати новітні досягнення науки і передової техніки, особистість, що володіє позитивною, творчою енергією, яка зробить істотний внесок у розв'язання проблеми забезпечення кадрами [1].

Деякі дослідники вважають, що для побудови практико-орієнтованої освіти необхідний новий діяльнісно-компетентнісний підхід. На відміну від традиційної освіти, орієнтованої на засвоєння знань, практико-орієнтовану освіту спрямовано на набуття, крім знань, умінь і навичок, ще й досвіду практичної діяльності.

Практико-орієнтований підхід у професійному навчанні майбутніх педагогів – це орієнтація навчального процесу на кінцевий продукт навчання. Кінцевим продуктом навчання виступає формування й вироблення у студентів практичних навичок застосування технологій навчання та виховання на рівні досягнення гарантованого технологією нижнього порогу ефективності професійної діяльності, тобто достатнього рівня сформованості професійно-педагогічної культури [5].

Це передбачає підпорядкування змісту та методів навчання дидактичним закономірностям практико-орієнтованого підходу, які вибудовані відповідно до етапів отримання кінцевого продукту навчання. Це означає перерозподіл співвідношення теоретичної, практичної та методичної інформації у сфері формування професійно-педагогічної культури.

І. Пальшкова під практико-орієнтованим підходом до професійного навчання розуміє орієнтацію змісту і методів педагогічного процесу на формування в майбутніх педагогів практичних навичок роботи [4, с. 101].

Практико-орієнтоване навчання – це процес взаємодії трьох суб'єктів навчання: викладача, студентів і закладу освіти. Практико-орієнтоване навчання реалізується з метою розвитку особистості; воно спрямоване, з одного боку, на вдосконалення ряду психологічних характеристик студентів (увага, мислення, мотивація), а з іншого – на самостійне здобуття ними нових знань, набуття практичного досвіду їх застосування в навколишній дійсності під час виконання життєво важливих завдань і розв'язання нагальних проблем, на розвиток світогляду й творчого потенціалу [4, с. 102].

Під організацією практико-орієнтованого навчання студентів потрібно розуміти створення певної структури такого навчання, яка забезпечить досягнення максимально можливого корисного ефекту від його реалізації, з урахуванням основних дидактичних умов:

1) діяльнісне подання змісту навчання в рамках теоретичного навчання (студент + викладач);

2) систематичний і послідовний аналіз аспекту теоретичних знань у галузі вдосконалення професії (студент + викладач);

3) взаємозв'язок теоретичних і практичних знань, здобутих у період навчання у ЗВО з цілеспрямованими навичками практичної діяльності, набутими в період практико-орієнтованого навчання під час виробничої практики (студент + викладач + заклад освіти).

У системі вищої освіти є кілька підходів до практико-орієнтованого навчання. Одні дослідники практико-орієнтовану освіту пов'язують з організацією навчальної, виробничої та переддипломної практик студента з метою його занурення в професійне середовище, співвіднесення свого уявлення про професію з вимогами, що висуває реальний стан сучасної освіти.

Інші вважають найбільш ефективним упровадження професійно-орієнтованих технологій навчання, що сприяють формуванню у студентів значущих для майбутньої професійної діяльності якостей особистості, а також знань, умінь і навичок, що забезпечують якісне виконання функціональних обов'язків за обраною спеціальністю.

З огляду на це, традиційний елемент навчання – практика студентів – набуває абсолютно нового змісту і стає найважливішим елементом програм підготовки у ЗВО. Необхідно зробити практику дійсно безперервною, переважно в одному й тому самому навчальному закладі. Під час навчальної практики студенти набувають досвід навчально-пізнавальної діяльності академічного типу, де моделюються дії фахівців, обговорюються теоретичні питання і проблеми. У процесі виробничої практики студенти набувають досвіду професійної діяльності як учителя початкових класів (або асистента вчителя). На переддипломній практиці відбувається інтеграція уявлень про діяльність школи, її процесів, виробляються пропозиції, спрямовані на підвищення ефективності виробничої діяльності. Модель безперервної практики нездійсненна в умовах випадкового вибору місць проходження практики. На нашу думку, велике значення має пошук постійних роботодавців і організація з ними науково-методичних семінарів. У такому разі швидко виникає зворотний зв'язок: роботодавці починають розглядати конкретних студентів як свій кадровий резерв і вносять пропозиції щодо поліпшення змісту конкретних дисциплін, а згодом – і навчальних програм.

Виходячи з сучасних вимог до підготовки компетентного фахівця, виробнича практика повинна проходити на базі новітнього устаткування. Тому бази практик мають бути

підібрані відповідно до реальних потреб НУШ і володіти всіма необхідними ресурсами для вдосконалення вмінь і навичок майбутніх фахівців.

На нашу думку, третім важливим підходом до практико-орієнтованого навчання є створення в стінах закладу вищої освіти практико-орієнтованого середовища, максимально наближеного до майбутніх професійних вимог, обставин. Саме тому в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького було започатковано систему лабораторій як форму нового практико-орієнтованого середовища. На сьогодні ЗВО має значний досвід у реалізації практико-орієнтованого підходу до підготовки майбутніх учителів.

На базі кафедри початкової освіти створена Педагогічна лабораторія початкової школи для якісної підготовки здобувачів усіх рівнів вищої освіти за спеціальністю 013 «Початкова освіта» та для вдосконалення професійних компетентностей науково-педагогічних та педагогічних працівників.

Метою діяльності Педагогічної лабораторії початкової школи є практико-орієнтована реалізація освітньо-професійних програм підготовки фахівців, проведення наукових досліджень у межах затвердженої наукової теми кафедри початкової освіти та впровадження результатів досліджень у практичну діяльність. Робота науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти спрямована на розв'язання конкретних наукових проблем, розвиток студентського наукового гуртка, на профорієнтаційну роботу тощо.

Педагогічна лабораторія початкової школи як практико-орієнтоване середовище здатна забезпечити максимальне наближення студентів до майбутньої професійної діяльності вже під час навчання. Крім того, це ще й новий освітній простір, який є зручним та комфортним для кожного студента.

Лабораторія бере безпосередню участь в освітньому процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи. Під час занять студенти на високому науковому, методичному і технічному рівні ознайомлюються з чинними типовими програмами, підручниками, сучасними засобами навчання, інноваційними методиками навчання в галузі початкової освіти.

Педагогічну лабораторію було обладнано відповідно до 7 осередків оформлення класної кімнати початкової школи – меблями та засобами навчання: інтерактивною дошкою, проектором, ноутбук, 10 планшетами, під'єднаними до Інтернет-мережі, кольоровим принтером, наочно-дидактичними матеріалами, демонстраційними картками, дидактичним

приладдям, лабораторними наборами для дослідів, колекціями, муляжами, гербаріями, конструкторами LEGO тощо.

Ігровий осередок оснащений розвивальними іграми, м'ячами, скакалками, обручами, кріслами, пуфами, великим яскравим килимом, де студенти разом з викладачем мають можливість проводити ранкову зустріч на початку кожного заняття.

У межах діяльності Педагогічної лабораторії було проведено низку заходів, присвячених підготовці освітян нового покоління, які передбачали не тільки підготовку студентів освітянських спеціальностей до роботи в Новій українській школі, а й передачу багатого на інноваційні напрацювання досвіду науковців-педагогів кафедри початкової освіти вчителям, які вже працюють.

Упродовж 2019 року було проведено низку заходів (коучинг «Навчай та вчись по-новому!»; майстер-клас «Я – сучасний учитель НУШ»; тренінг для вчителів-практиків та майбутніх фахівців початкової освіти «Я – сучасний учитель НУШ»), до участі в яких було залучено понад 60 педагогів, які представляли як м. Мелітополь, так і Запорізький регіон. На всіх заходах були присутні студенти 3-4-го курсів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти й студенти магістратури.

У процесі діяльності Педагогічна лабораторія початкової освіти продемонструвала об'єктивні підстави та інноваційний потенціал для

вдосконалення якості підготовки як майбутніх педагогів до роботи в умовах Нової початкової школи, так і вчителів-практиків.

Висновки. Отже, реалізація практико-орієнтованого навчання в ЗВО спрямована, по-перше, на наближення освітньої організації до потреб практики і життя, по-друге, дає змогу створювати умови для цілеспрямованого формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців.

Реалізація практико-орієнтованої системи підготовки інноваційно-компетентного фахівця, який акцентує увагу на результаті освіти, коли як результат розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність людини діяти в різних ситуаціях, спрямована на поліпшення взаємодії з ринком праці, підвищення конкурентоспроможності фахівців, оновлення змісту, методології та відповідного середовища навчання. Отже, цей підхід дає змогу значно підвищити ефективність навчання. Цьому сприяє система відбору змісту навчального матеріалу, що допомагає студентам оцінювати значущість, практичний попит здобутих знань і набутих умінь. У практико-орієнтованому навчальному процесі застосовується наявний у студентів життєвий досвід, а також формується новий досвід на основі набутих компетенцій. Цей досвід стає основою розвитку студентів, а отже, формується ідеальна модель конкурентоспроможної особистості майбутнього фахівця початкової школи.

Список використаних джерел

1. Дубяга С. М., Шевченко Ю. М. Особистісно орієнтований підхід до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія*: зб. наук. праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т., 2009. Вип. 469. 216 с. С. 40–48.
2. Житник Н. В. Практико-орієнтована підготовка фахівців в умовах регіонального вищого навчального закладу. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2015. Вип. 9. С. 29–35.
3. Матюшенко Н. В. Практико-орієнтована підготовка майбутніх учителів гуманітарного профілю засобами продуктивних технологій. *Наука і освіта*. 2014. № 5. С. 242–248.
4. Пальшкова І. Практико-орієнтований підхід у професійному навчанні майбутніх педагогів початкової ланки. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2010. Вип. 33. С. 100–106.
5. Пальшкова І. О. Формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя початкової школи: практико-орієнтований підхід: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2009. 44 с.
6. Шевченко Ю. М. Діяльнісний підхід як методологічне джерело в удосконаленні готовності майбутніх учителів до духовно-морального розвитку молодшого школяра. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових*. Северодонецьк: [СНУ ім. В. Даля]. 2018. Вип. 5 (86). С. 244–257.

References

1. Dubiaha, S.M., Shevchenko, Yu.M. (2009). Person-oriented approach to the professional teacher training of future primary school teachers. *Naukovizapysky Chernivetskoho universytetu: coll. of research works*. Issue 469. Pedagogy and Psychology. 40-48. [in Ukrainian]
2. Zhitnik N.V. (2015) Practice-oriented training of specialists in the conditions of regional higher education institution. *Vocational education: problems and perspectives*. Vol. 9, pp. 29-35 [in Ukrainian]
3. Matyushenko N.V. (2014) Practical-oriented training of future teachers of humanities by means of productive technologies. *Science and education*. № 5. P. 242–248 [in Ukrainian]
4. Palshkova I. (2010) Practical Oriented Approach in Professional Education of Future Primary / Secondary Educators. *Psychological-Pedagogical Problems of Rural School*. Issue 33. P.100-106 [in Ukrainian]
5. Polshkova I. O. (2009) Formation of the professional-pedagogical culture of the future primary school teacher: a practice-oriented approach: author's abstract. diss ... Dr. Ped. Sciences: Special. 13.00.04 "Theory and Methods of Vocational Education". Odessa, 44 p. [in Ukrainian]
6. Shevchenko Yu.M. (2018) Actual approach as a methodological source in improving the readiness of future teachers for the spiritual and moral development of the younger student. *Personality spirituality: methodology, theory and practice: a collection of scientific works*. Severodonetsk: [V. Dahl SNU]. Vol. 5 (86). Pp. 244–257 [in Ukrainian]

7. Шевченко Ю.М. Методологічні орієнтири з питання готовності майбутніх учителів до духовно-морального розвитку молодших школярів у контексті ідей компетентнісного підходу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр.* Запоріжжя, 2018. Вип. 61. (Т. 2). С. 221–225.
7. Shevchenko Yu.M. (2018) Methodological guidelines for the future teachers' readiness for spiritual and moral development of younger students in the context of ideas of competency approach. *Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools: coll. of scientific works. Zaporizhzhia. Vol. 61. (Vol. 2).* Pp. 221–225 [in Ukrainian]

Рецензент: д-р пед. наук, професор Павленко А.І.

Відомості про авторів:

Дубяга Світлана Миколаївна

svetlana_107@ukr.net

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна

Гузь Володимир Васильович

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна

Шкільова Ганна Михайлівна

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна

doi: 10.33842/22195203/2019/23/100/105

*Матеріал надійшов до редакції 29. 09. 2019 р.
Прийнято до друку 05. 11. 2019 р.*

Information about the authors:

Dubiaha Svitlana Mykolaivna

svetlana_107@ukr.net

Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhzhia region, 72312, Ukraine

Huz' Volodymyr Vasyliovych

Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhzhia region, 72312, Ukraine

Shkilyova Hanna Mykhailivna

Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhzhia region, 72312, Ukraine

doi: 10.33842/22195203/2019/23/100/105

*Received at the editorial office 29. 09. 2019.
Accepted for publishing 05. 11. 2019.*